

Tjänsteutlåtande

Upphandlingsenheten

Datum 2016-08-16

Dnr KS 2015/0394

Till Kommunstyrelsen

Svar på motion 32/2015 från Ann-Christine Furustrand (S) och Andreas Lennkvist (V) - Om vita jobb-modellen.

Sammanfattning

I en motion väckt i Kommunfullmäktige 2015-12-14, § 9:38 från Ann-Christine Furustrand (S) och Andreas Lennkvist (V), förslår motionärerna att kommunfullmäktige beslutar att införliva upphandlingsmodellen: *Vita-jobb modellen* i samband med tjänsteupphandlingar.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår Kommunstyrelsen föreslå Kommunfullmäktige besluta

Motion 32/2015 anses besvarad med hänvisning till att Österåkers kommun avvaktar den nya Lagen om offentlig upphandling (LOU). Den nya lagen avser bland annat ändringar kring krav på miljö-, social- och arbetsrättsliga hänsyn vid offentlig upphandling och förväntas implementeras under början av 2017.

Bakgrund

Motionärerna föreslår att kommunfullmäktige beslutar att införliva upphandlingsmodellen: *Vita-jobb modellen* i samband med tjänsteupphandlingar, motsvarande krav på kollektivavtal eller "kärnan" i kollektivavtal.

Vita- jobb modellen

Kollektivavtal är som regel inte allmänt tillgängliga för varken upphandlande myndighet eller företag som ej är anslutna. Vita- jobb modellen innebär i praktiken att kollektivavtal eller delar av kollektivavtal, publiceras som en del av förfrågningsunderlaget och är krav i upphandlingen. Enligt *Företagarna* saknar majoriteten av företagen med mindre än 50 anställda kollektivavtal. Reglerna i kollektivavtal är ofta komplicerade och svåra att tolka. Det krävs ingående sakkunskap för att fastställa avtalens innebörd. Det händer också att de avtalsslutande parterna är oense om hur ett avtal ska tolkas. Det är därför svårt för den upphandlande myndigheten att korrekt formulera villkor i enlighet med ett visst kollektivavtal och närmast omöjligt för ett företag som står utan kollektivavtal att bedöma om det lever upp till ställda villkor.

I Malmö stads fall där Vita-modellen tillämpas finns avtal mellan fack och Malmö stad och ombudet som gör underlaget till uppföljning avlönas av facket. Kontrollfunktioner ska genomföras på ett oberoende sätt. Kommunen ska således ansvara för att ett ombud, i det här fallet fackombudet genomför kontrollfunktionen utan några egenintressen. Leverantör ska inte behöva finna sig i att ombudet tar ovidkommande hänsyn eller vidtar oproportionerliga utredningsåtgärder. Det är omöjligt för en upphandlande myndighet att kunna försäkra sig om fackombudets neutralitet på grund av bristande insyn i fackens pågående ärenden och sakintressen.

Tjänsteutlåtande

Förvaltningens slutsatser

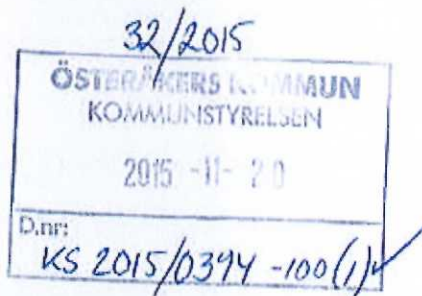
Med anledning av det ovan redovisade samt att utredning pågår med avseende på ny lagstiftning saknas skäl att införa ett generellt krav på Vita-jobb modellen som särskilt kontraktsvillkor i kommunens tjänsteupphandlingar. Kommunstyrelsens kontor besvarar förslaget eftersom det pågår utredning inför implementering av ny lagstiftning.

Jan-Olof Friman
Kommundirektör

Lisa Tingström
Upphandlingschef

Motion om vita jobb modellen

Österåkers kommun köper varje år ett stort antal tjänster från privata företag.

Upphandlingarna berör mängder av verksamheter och sträcker sig från byggprojekt och teknikstöd till städning och olika former av omsorg för gamla och sjuka.

Tjänsteupphandlingen utvecklas i allmänhet med ambitionen att öka effektiviteten i den kommunala verksamheten. Man vill få en bättre service till en lägre kostnad.

Den ambitionen har alltför ofta lett till upphandlingar där det lägsta priset helt har fått avgöra vilka företag som ska få de offentliga uppdragen. Den tendensen har drivits på av att de EU regler som styr offentlig upphandling är svårtolkade och, när det kommer till större upphandlingar, förbjuder uttalade krav på att de anlitade företagen ska omfattas av svenska kollektivavtal.

Effekten av den ensidiga inriktningen på det lägsta priset har bidragit till att offentlig upphandling har gynnat djupt oseriösa företag som varken betalar skatt eller erbjuder avtalsenliga anställningsvillkor. Det har i sin tur bidragit till att skattepengar används för att försvåra redan snedvridna konkurrensvillkor i problematiska branscher.

Vi menar att den kommunala upphandlingen – vid sidan av att den ska säkra hög kvalitet – också ska gynna seriösa företag samt understödja en arbetsmarknad där de anställda erbjuds löner och anställningsvillkor som överensstämmer med gällande kollektivavtal.

För att uppnå det målet krävs det en tydligt social inriktning på de kommunala upphandlingsbesluten. Samtidigt måste upphandlingarna hålla sig inom ramarna för LOU och Lavalagen.

Den så kallade Vita jobb-modellen lever upp till de kraven. Modellen bygger på fyra grundpelare:

- Upphandlingsunderlagen ska utformas så att företagen som får offentliga uppdrag måste betala sina anställda i enlighet med kärnan i de kollektivavtal som redovisas i upphandlingsunderlagen. Det är dock viktigt att understryka att detta inte innebär regelrätta krav på kollektivavtal. Sådana krav är inte tillåtna. Däremot ska företagen följa kärnan i de aktuella branschavtalen så som de definieras i Lavalagen, under upphandlingsperioden.

- Huvudentreprenören ansvarar för underentreprenörer som också ska följa reglerna om löner och anställningsvillkor i enlighet med de ovan beskrivna principerna.
- Företagen skriver under på att brott mot regelverken utgör uppsägningsgrund och grund för skadeståndsanspråk från kommunens sida.
- Företagen öppnar sig för kontroller där företrädare för kommunen kan kontrollera hur företagen lever upp till kraven i kontraktet mellan kommun och företag.

Idag bidrar Svenska kommuner och landsting till social dumpning genom att inte ställa rätt kvalitetskrav vid offentlig upphandling. Svart arbetskraft omsätter enligt skatteverket omkring 66 miljarder om året. Tyvärr använder den offentliga upphandlaren skattemedel för att köpa varor och tjänster utan att ställa tydliga krav på avtalsenliga villkor. Resultatet är att svarta företag konkurrerar ut seriösa företag, skatteintäkter uteblir, och det blir dyrt för samhället att handla billigt. Vita Jobb-modellen gör att kommuner och andra offentliga upphandlare kan använda reglerna i upphandlingslagstiftningen för att undvika social dumpning och svartarbete. Vita Jobb-modellen har fungerat effektivt i såväl Stockholms stad som i Malmö och allt fler kommuner väljer att använda sig utav den

Med bakgrund i detta föreslår vi

- Att kommunfullmäktige beslutar att införa den ovan beskrivna upphandlingsmodellen i samband med tjänsteupphandlingar som riskera att belastas av marknadsstörningar som bygger på illojal konkurrens i form av exempelvis lönedumpning eller skattebrott.

Andreas Lennkvist
Andreas Lennkvist (V)

Ann-Christine Furustrand
Ann-Christine Furustrand (S)

